

АДАПТАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО ACQUIS COMMUNAUTAIRE ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ ІМПЕРАТИВ

Проневич О. С.

ВСТУП

Задекларований Українською державою стратегічний європейський та євроатлантичний курс об'єктивно зумовлений усвідомленням європейської ідентичності Українського народу, визнанням історичної належності України до європейської цивілізації, розумінням безальтернативності розбудови загальноєвропейського простору свободи, справедливості та безпеки. Досвід східноєвропейських демократій свідчить, що євроінтеграційний вектор державно-правового розвитку передбачає імплементацію європейських ліберальних цінностей і норм, завершення транзиту посттоталітарних суспільств на демократичних засадах, остаточний демонтаж архаїчних елементів державоцентричної моделі публічного управління, легалізацію рівноправного формату «суб'єкт – суб'єкт» у публічно-сервісних правовідносинах між приватними особами та адміністративними органами. Ідея євроінтеграції має консолідує значення для українського суспільства в умовах існування екзистенційної загрози, спричиненої неспровокованою повномасштабною збройною агресією Російської Федерації. Європейський Союз незмінно виявляє солідарність з Україною, перманентно надаючи підтримку і допомогу. Ухвалене Європейською радою у червні 2022 року рішення про надання Україні статусу кандидата на членство в Європейському Союзі покладає на органи публічної влади додаткові зобов'язання щодо забезпечення системної адаптації вітчизняного законодавства до актів права ЄС, здійснення секторальних реформ з метою ствердження базових цінностей Європейського Союзу (верховенства права, свободи, рівності, демократії, поваги до прав людини, поваги до людської гідності). Набуття Україною членства в Європейському Союзі сприятиме зміцненню глобальної безпеки, забезпеченню стабільності на європейському континенті, нейтралізації штучних бар'єрів для реалізації суб'єктивних прав людини, забезпеченню належних умов для «вільного переміщення людей, товарів, капіталів і послуг, безперешкодного обміну інформацією, культурними та науковими досягненнями».

Невід'ємною складовою євроінтеграційного процесу є адаптація національного законодавства до *acquis communautaire* (актів права ЄС) у контексті розбудови правової держави та становлення незалежної системи правосуддя, викорінення корупції, імплементації принципів належного врядування, формування людиноцентричної та інклюзивної системи публічного адміністрування, надання громадянам якісних публічних послуг,

перезавантаження системи публічної служби на засадах служіння суспільству та раціональності, забезпечення високого рівня добробуту та соціальної захищеності громадян, стабілізації національної економіки на ринкових і конкурентних засадах, збереження чистого довкілля, створення інклюзивного та безпечного публічного простору, забезпечення високої якості харчових продуктів тощо. Адаптація законодавства України до *acquis communautaire* є динамічним процесом, який передбачає наближення нормативно-правових актів до чинних європейських правових стандартів та/або транспонування окремих норм актів права ЄС. Хоча останнім часом у зазначеній царині відбулися позитивні зрушення, неможливо стверджувати про системний характер вжитих заходів та глибину «європеїзації» законодавства України, що об'єктивно зумовлено відсутністю цілісної програми адаптації законодавства, дефіцитом висококваліфікованих фахівців у сфері адаптації законодавства, неузгодженістю євроадаптаційної діяльності окремих уповноважених суб'єктів публічної адміністрації, недостатньою інституційною спроможністю деяких центральних органів виконавчої влади та відсутністю затребуваних компетенцій у посадових осіб, наділених повноваженнями щодо забезпечення виконання зобов'язань, закріплених в Угоді про асоціацію між Україною та ЄС. Зазначені чинники зумовлюють необхідність дослідження адаптації вітчизняного законодавства до *acquis communautaire* як стратегічної складової євроінтеграційного процесу.

1. Артикуляція проблеми та стан її наукового дослідження

У вітчизняній адміністративно-правовій науці окреслено висхідний академічний тренд дослідження адаптації законодавства України до *acquis communautaire*. Окремі аспекти адаптації вітчизняного законодавства до *acquis communautaire* розглядалися в працях І.В. Яковюка¹, М. Федунь², О.Б. Черномаз³, К.М. Рудой⁴, Т.О. Коломоєць та С.В. Гришак⁵, Л.А. Корунчак⁶, А.Й. Француза та К.Ю. Лазебної⁷, Н.М. Пасічника⁸,

¹ Яковюк В.І. Адаптація законодавства України до законодавства Європейського Союзу: проблеми реалізації. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2021. Вип. 24. С. 37-49.

² Федунь М. Адаптація законодавства України стандартів Європейського Союзу у сфері поведінки з відходами. *Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини*. 2014. Вип. 36. Ч. 2. С. 191-199.

³ Черномаз О.Б. Проблеми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: *Юридичні науки*. 2016. № 845. С. 188–192. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpum_2016_845_31.

⁴ Рудой К.М. Адаптація законодавства України. *Вісник Національного університету внутрішніх справ*. 2004. Вип. 25. С. 247-252.

⁵ Коломоєць Т.О. Адаптація інформаційного законодавства України до вимог ЄС як складова сучасного вітчизняного правотворчого процесу: монографія. Т.О. Коломоєць, С.В. Гришак. Д.: НГУ, 2013. 164 с.

⁶ Корунчак Л.А. Євроінтеграція: питання адаптації законодавства України до правової системи Європейського Союзу. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. № 4. Ч. 2. С. 14–19.

І.С. Жданової⁹ тощо. Водночас зазначимо, що донині зберігається необхідність активізації фахового євроадаптаційного дискурсу за участю науковців та публічних службовців, артикуляції цілісної науково обгрунтованої правової догми адаптації законодавства, завершення «європеїзації» значного масиву підзаконних нормативно-правових актів та модернізації інституційного механізму адаптації законодавства. Важливим дослідницьким імперативом є уникнення необгрунтованої інтерпретації юридичної термінології (наприклад, апелювання до штучно сконструйованої синонімії «адаптація» – «гармонізація» – «конвергенція» – «апроксимація» – «інкорпорація» – «наближення» – «встановлення еквівалентних норм»), а також унеможливлення використання архаїчної методологічної бази, неавтентичного україномовного перекладу текстів актів права ЄС та проміжних результатів адаптації законодавства як основи для формулювання остаточних висновків, пропозицій і рекомендацій. Суттєвим недоліком є ітеративне використання академічних трюїзмів та архаїзованих авторських суджень (наприклад, щодо отоотожнення галузей права та пріоритетних сфер адаптації законодавства). Перспектива вирішення зазначених наукових проблем полягає в поглибленому аналізі позитивного зарубіжного досвіду адаптації законодавства до актів права ЄС, застосуванні широкого спектру методів наукового дослідження, використанні новітньої спеціальної літератури, обов'язковому апелюванні до актуальної договірно-правової бази та норм чинного національного законодавства, врахуванні специфіки конфігурації і функціонування вітчизняного інституційного механізму адаптації законодавства, врахуванні динаміки нормотворчого процесу в контексті забезпечення адаптації законодавства, виокремленні тенденцій євроадаптаційної діяльності тощо.

Метою дослідження є комплексне осмислення інтеграційно-правового феномену адаптації законодавства України до *acquis communautaire* з особливою акцентуацією уваги на формально визначених та нормативно закріплених євроадаптаційних правових імперативах, виокремленні наділених євроадаптаційною компетенцією суб'єктів публічної адміністрації, з'ясуванні сутності організаційних заходів щодо імплементації окремих актів права ЄС.

⁷ Француз А.Й., Лазебна К.Ю. Механізми адаптації законодавства України до правової системи Європейського Союзу. *Правничий вісник Університету «КРОК»*. 2020. № 38. С. 6–76.

⁸ Пасічник Н.М. Проблеми адаптації законодавства України до права Європейського Союзу в галузі цивільної авіації. URL: http://www.law.nau.edu.ua/images/Наука/Naukovij_jurnal/2006/statji_n_1_2006/Pasichnik_19.pdf.

⁹ Жданова І.С. Адаптація законодавства України про державну службу до вимог Європейського Союзу: стан, проблеми, перспективи. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2011. № 4. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=274>.

2. Доктринально-правові та інституційні засади адаптації законодавства України до *acquis communautaire*

Євроінтеграційно-правова ретроспектива. Відновлення незалежності Української держави відбувалося в умовах відродження української національної та культурної ідентичності, визначення проєвропейського вектору державно-правового розвитку. В умовах гострого політичного протистояння з комуністичним партійним істеблшментом демократичні сили зуміли офіційно задекларувати прагнення налагодити партнерські відносини з Європейським Союзом. У постанові Верховної Ради України «Про основні напрями зовнішньої політики України» від 2 липня 1993 року було конятовано, що «перспективною метою української зовнішньої політики є членство України в Європейських Співтовариствах за умови, що це не шкодитиме її національним інтересам. З метою підтримання стабільних відносин з Європейськими Співтовариствами Україна підпише Угоду про партнерство і співробітництво, реалізація якої стане першим етапом просування до асоційованого, а згодом – до повного її членства у цій організації»¹⁰.

Євроінтеграційний курс було окреслено в Угоді про партнерство та співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами від 14 червня 1994 року (набула чинності 1 березня 1998 року). Згідно з частиною 1 статті 51 цього міжнародно-правового акту вперше було окреслено перспективу «зближення існуючого і майбутнього законодавства України з законодавством Співтовариства» (щоправда, без визначення прогнзованого ступеня сумісності законодавства, строків її досягнення, критеріїв оцінювання та санкцій за невиконання взятих зобов'язань), поступового приведення законодавства «у відповідність до законодавства Співтовариства» шляхом встановлення «приблизної адекватності законів» у таких 16 пріоритетних для зміцнення економічних зв'язків сферах: митне право; законодавство про компанії; банківське право; бухгалтерський облік компаній; податки включаючи непрямі; інтелектуальна власність; охорона праці; фінансові послуги; правила конкуренції; державні закупівлі; охорона здоров'я та життя людей, тварин і рослин; навколишнє середовище; захист прав споживачів; технічні правила і стандарти; енергетика; транспорт¹¹.

У Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу, затвердженій указом Президента України від 11 червня 1998 року № 615/98, прямо передбачалося націлювання органів виконавчої влади на створення до 2007 року необхідних для набуття повноправного членства в Європейському Союзі передумов («отримання статусу асоційованого члена ЄС у середньостроковому вимірі»), а також було визнано адаптацію

¹⁰ Про Основні напрями зовнішньої політики України: постанова Верховної Ради України № 3360-XI від 2 липня 1993 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3360-12#Text> (дата звернення: 15.01.2024).

¹¹ Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами від 14 червня 1994 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_012#Text (дата звернення: 15.01.2024).

законодавства України до законодавства Європейського Союзу одним з основних напрямів інтеграційного процесу (поряд з економічною інтеграцією та розвитком торгівельних відносин, інтеграцією у контексті загальноєвропейської безпеки, політичною консолідацією та зміцненням демократії, адаптацією соціальної політики до стандартів Європейського Союзу, культурно-освітньою і науково-технічною інтеграцією, галузевому співпрацю). Адаптація законодавства України до законодавства Європейського Союзу розглядалася у контексті зближення з європейською системою права з метою розвитку політичної, підприємницької, соціальної, культурної активності громадян України, забезпечення економічного розвитку держави, сприяння поступовому зростанню добробуту громадян, «приведення його до рівня, що склався у державах – членах ЄС». Етапами правової адаптації було визначено імплементацію Угоди про партнерство та співробітництво, укладання галузевих угод, приведення законодавства України у відповідність до стандартів ЄС, створення механізму приведення проектів актів законодавства України у відповідність з нормами Європейського Союзу¹².

Концептуальні засади адаптації законодавства України до законодавства ЄС було схвалено постановою Кабінету Міністрів України від 16 вересня 1999 року № 1496, якою передбачалося охоплення процесом адаптації всіх раніше визначених пріоритетних сфер, можливість виокремлення інших пріоритетних сфер рішенням Міжвідомчої координаційної ради з адаптації законодавства України до законодавства ЄС, триетапного здійснення адаптації законодавства та впровадження адаптованого законодавства¹³.

Відповідно до указу Президента України від 30 серпня 2000 року № 1033/2000 було передбачено утворення Національної ради з питань адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу як консультативно-дорадчого органу при Президентові України, основні завдання якої було визначено таким чином: 1. підготовка пропозицій про виконання зобов'язань України щодо зближення чинного і майбутнього законодавства України з законодавством Європейського Союзу, передбачених Угодою про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами; визначення пріоритетних напрямів розвитку законодавства України з урахуванням норм та стандартів Європейського Союзу; забезпечення координації здійснюваних органами державної влади заходів щодо адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, сприяння їх взаємодії у цій сфері; 2. здійснення моніторингу адаптації законодавства

¹² Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу: указ Президента України від 11 червня 1998 року № 615/19. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/615/98#Text> (дата звернення: 15.01.2024).

¹³ Про Концепцію адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: постанова Кабінету Міністрів України від 16 серпня 1999 року № 1496. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1496-99-%D0%BF#Text> (дата звернення: 15.01.2024).

України до законодавства Європейського Союзу; 3. забезпечення аналізу та узгодження проєктів законів та інших нормативно-правових актів у пріоритетних сферах адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу¹⁴ (зазначений указ втратив чинність відповідно до указу Президента України від 3 травня 2006 року № 340/2006¹⁵).

Стратегічний курс на євроінтеграцію було підтверджено у Програмі інтеграції України до ЄС, схваленій указом Президента України від 14 вересня 2000 року № 1072/2000¹⁶. У цьому документі було передбачено проведення компаративного аналізу законодавства України та актів права ЄС, визначення найважливіших напрямів «адаптації законодавства України до законодавства ЄС», здійснення підготовки рекомендацій щодо обсягів та термінів адаптації законодавства України до законодавства ЄС, внесення проєктів нормативно-правових актів до планів роботи з адаптації законодавства України до законодавства ЄС, організацію фахового перекладу актів законодавства ЄС, призначення відповідальних за адаптацію законодавства посадових осіб, вжиття конкретних адаптаційних заходів в окремих пріоритетних сферах тощо.

Особливе значення для легального закріплення адаптації законодавства як стратегічного курсу євроінтеграційної діяльності мало прийняття Закону України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 18 березня 2004 року. Цим Законом адаптацію законодавства України до законодавства ЄС визнано «пріоритетною складовою процесу інтеграції України до Європейського Союзу, що в свою чергу є пріоритетним напрямом української зовнішньої політики». Метою адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу визначено досягнення відповідності правової системи України *acquis communautaire* з урахуванням критеріїв, що висуваються Європейським Союзом до держав, які мають намір вступити до нього. Адаптація законодавства України розглядалася як планомірний процес, що включає кілька послідовних етапів, на кожному з яких має досягатися певний ступінь відповідності законодавства України до *acquis* Європейського Союзу у пріоритетних сферах (перший етап Програми було розраховано на період до завершення дії Угоди про партнерство та співробітництво). Примітно, що в цьому Законі вперше було дано визначення правових дефініцій «*acquis communautaire* (*acquis*)» (як права система Європейського Союзу, яка

¹⁴ Про Національну раду з питань адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: указ Президента України від 30 серпня 2000 року № 1033/2000. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1033/2000#Text> (дата звернення: 15.01.2024).

¹⁵ Про деякі питання впорядкування діяльності консультативно-дорадчих органів при Президенті України: указ Президента України від 3 травня 2006 року № 340/2006. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/340/2006#Text> (дата звернення: 15.01.2024).

¹⁶ Програмі інтеграції України до ЄС: указ Президента України від 14 вересня 2000 року № 1072/2000. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001100-00#Text> (дата звернення: 16.01.2024).

включає акти законодавства Європейського Союзу (але не обмежується ними), прийняті в рамках Європейського співтовариства, Спільної зовнішньої політики та політики безпеки і Співпраці у сфері юстиції та внутрішніх справ) та «адаптація законодавства» (як процес приведення законів України та інших нормативно-правових актів у відповідність з *acquis communautaire*). Принагідно зауважимо, що використання юридично коректної категорії *acquis communautaire* зумовлено відсутністю законодавства ЄС у класичному формально-юридичному сенсі як сукупності нормативно-правових актів, ухвалених уповноваженими органами публічної влади з дотриманням відповідної процедури прийняття і застосування (концепт «законодавство Європейського Союзу» суттєво звужує сфери адаптації законодавства України, оскільки ним не охоплюються установчі договори ЄС, загальні принципи права ЄС, прецедентні рішення Суду ЄС, «м'яке право»¹⁷). Законом було запроваджено алгоритм адаптації законодавства у пріоритетних сферах, що складався з таких послідовних етапів: визначення актів *acquis communautaire*, які регулюють правовідносини у відповідній сфері; переклад визначених актів українською мовою; здійснення порівняльного аналізу регулювання правовідносин у відповідній сфері в Україні та Європейському Союзі; розроблення рекомендацій щодо приведення законодавства України у відповідність з *acquis communautaire*; проведення економічного, соціального та політичного аналізу наслідків реалізації рекомендацій; визначення переліку законопроектних робіт; підготовка проектів законів України та інших нормативно-правових актів, включених до переліку законопроектних робіт, та їх прийняття; моніторинг імплементації актів законодавства України. Також було прямо передбачено, що елементом адаптації законодавства є перевірка проектів законів України та інших нормативно-правових актів на відповідність *acquis communautaire*¹⁸.

5 березня 2007 року було розпочато переговорний процес між Україною та Європейським Союзом щодо підготовки нової Угоди. 9 вересня 2008 року на Паризькому саміті було досягнуто політичну домовленість про укладання у перспективі Угоди про асоціацію. 19 грудня 2011 року на 15-му саміті Україна-ЄС в Києві переговори про майбутню Угоду про асоціацію завершилися, а 30 березня 2012 року главами переговорних груп її текст було парафровано. Політичну частину Угоди про асоціацію було підписано 21 березня 2014 року, а економічну частину – 27 червня 2014 року. 16 вересня 2014 року Верховна Рада України та Європейський Парламент синхронно ратифікували Угоду про асоціацію між Україною та ЄС. Тимчасове застосування Угоди про асоціацію здійснювалося з 1 листопада 2014 року, а 1 вересня 2017 року Угода про асоціацію між Україною та ЄС

¹⁷ Проневич О.С. Адаптація вітчизняного законодавства до законодавства ЄС як складова євроінтеграційного курсу України. Дриновський збірник. 2019. № 9. С. 370.

¹⁸ Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Закон України від 18 березні 2004 року № 1629-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15#Text> (дата звернення: 17.01.2024).

повністю набула чинності як міжнародно-правовий акт, яким було закріплено перехід відносин між Україною та Європейським Союзом від партнерства та співробітництва до політичної асоціації, економічної інтеграції та наближення законодавства у пріоритетних сферах. Відповідно до статті 114 Угоди про асоціацію визнана важливість адаптації чинного законодавства України до законодавства Європейського Союзу з метою забезпечення поступового досягнення «сумісності з *acquis* ЄС» існуючих законів та майбутнього законодавства України. Було констатовано, що адаптація розпочинається з дати підписання Угоди і поступово поширюється на всі елементи *acquis* ЄС, зазначені у Додатку XVII «Нормативно-правове наближення» до Угоди. У Додатку закріплено таке постульоване положення: «якщо законодавчий акт є регламентом або рішенням ЄС, то він повинен стати, як такий, частиною національного законодавства України; якщо законодавчий акт є директивою ЄС, то за компетентними органами України залишається право вибору форми та способу його імплементації»¹⁹.

Своєрідним наріжним каменем євроінтеграційної діяльності є Закон України № 2680-VIII від 7 лютого 2019 року²⁰ про внесення змін до Конституції України щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та Організації Північноатлантичного договору (у Преамбулі Конституції України наголошено на європейській ідентичності Українського народу та незворотності європейського та євроатлантичного курсу України, до повноважень Верховної Ради України віднесено реалізацію стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору (п. 5 ч. 1 ст. 85 Конституції України), Президента України визначено гарантом реалізації стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору (ч. 3 ст. 102 Конституції України), а до повноважень Кабінету Міністрів України віднесено забезпечення реалізації стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору (п. 1-1 ст. 116 Конституції України)²¹.

¹⁹ Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (вчинена 21 березня та 27 червня 2014 року в м. Брюсселі). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення: 17.01.2024).

²⁰ Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та Організації Північноатлантичного договору: Закон України від 7 лютого 2019 року) № 2680-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2680-19#n6> (дата звернення: 18.01.2024).

²¹ Конституція України від 28 червня 1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 19.01.2024).

22 червня 2022 року на саміті у Брюсселі Європейська рада ухвалила стратегічне рішення щодо надання Україні статусу кандидата на вступ до Європейському Союзу²². Статус кандидата зобов'язує державу реалізувати системні реформи у різних сферах суспільних відносин, у тому числі здійснення скринінгу нормативно-правових актів та завершення процесу адаптації вітчизняного законодавства до *acquis communautaire*.

Доктринально-правові засади адаптації законодавства України до acquis communautaire.

Адаптація законодавства до *acquis communautaire* є апробованим правовим інструментом забезпечення євроінтеграції. У вітчизняній юриспруденції донині відсутнє уніфіковане визначення правової категорії «адаптація законодавства». При з'ясуванні обсягу та глибини євроадаптаційної діяльності необхідно апелювати до Рішення Конституційного Суду України від 9 липня 1998 року № 12-рп/98 щодо розширеного тлумачення терміну «законодавство», яким охоплено закони України, чинні міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також постанови Верховної Ради України, укази Президента України, декрети і постанови Кабінету Міністрів України, прийняті в межах їх повноважень та відповідно до Конституції України і законів України²³.

Наразі сформувалася традиція альтернативного тлумачення адаптації законодавства до *acquis communautaire* як «послідовного процесу наближення правової системи держави, включаючи законодавство, правотворчість, юридичну техніку, практику, правозастосування, до правової системи ЄС відповідно до критеріїв, що висуваються Союзом до держав, які мають намір до нього приєднатися»²⁴, «поетапного ухвалення та впровадження законів і підзаконних нормативно-правових актів України, розроблених з урахуванням права Європейського Союзу, також внесення відповідних змін у чинні правові акти України»²⁵, «системи односторонніх заходів, що вживаються державами, які мають намір вступити до ЄС, з метою приведення своїх законодавчих систем та адміністративної практики у відповідність

²² Україна отримала статус кандидата на членство в ЄС. Служба Віце-прем'єр-міністра України. 23 червня 2022 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/ukrayina-otrimala-status-kandidata-na-chlenstvo-v-yes> (дата звернення: 19.01.2024).

²³ Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням Київської міської ради професійних спілок щодо офіційного тлумачення частини третьої статті 21 Кодексу законів про працю України (справа про тлумачення терміну «законодавство») від 9 липня 1998 року № 12-рп/98. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v012p710-98#Text> (дата звернення: 21.01.2024).

²⁴ Сюр Н.В. Правова інтеграція України до Європейського Союзу: теоретико-правове дослідження: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 / Н.В. Сюр. К., 2006. С. 131.

²⁵ Федунь М. Адаптація законодавства України стандартів Європейського Союзу у сфері поводження з відходами. *Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини*. 2014. Вип. 36. Ч. 2. С. 191.

із обов'язковим мінімумом законодавства ЄС» або «одного з головних критеріїв членства у Європейському Союзі, що полягає у формальній адаптації законодавства та створенні інституцій, що забезпечують його дотримання й реалізацію на практиці»²⁶, «передумови гармонізації національного законодавства із законодавством міжнародних організацій»²⁷ тощо. Окремі автори наголошували на необхідності обмеження адаптації лише законодавчою адаптацією та необхідності інтенсифікації правотлумачної діяльності національних судів щодо інтерпретації національного законодавства у дусі правових стандартів Європейського Союзу²⁸.

Комплексний аналіз стану наукового дискурсу дає підстави розглядати адаптацію законодавства як ґрунтований на міжнародній угоді планомірний процес (комплекс односторонніх заходів) узгодження (зближення, наближення, пристосування, перетворення) нормативно-правових актів держави-реципієнта з європейськими стандартами (ідеалами) правового регулювання окремих видів суспільних відносин (правової регламентації пріоритетних сфер). Зауважимо, що адаптація законодавства не може розглядатися крізь призму механічного «правового запозичення», оскільки Україна як повноправний член низки європейських інституцій безпосередньо дотична до розроблення європейських принципів, норм і стандартів. Адаптації законодавства іманентні такі характерні ознаки: є одним із засобів правової інтеграції; має динамічний односторонній характер; є правотворчим процесом; не є всеосяжною, оскільки обмежується пріоритетними сферами; спрямована на досягнення приблизної еквівалентності законів; здійснюється державою-кандидатом на вступ до Європейського Союзу на підставі міжнародної угоди (залежно від ступеню імперативності міжнародно-правових норм може здійснюватися державою ініціативно на власний розсуд або з дотриманням чітко визначених строків виконання зобов'язань); передбачає консолідацію зусиль усіх гілок державної влади; ґрунтується на засадах поваги до національного суверенітету, добровільності, лібералізму, планомірності, цілеспрямованості, безперервності, системності і відповідності національним інтересам; має випереджаючий характер. Процес адаптації охоплює експертизу проєктів законодавчих актів на відповідність стандартам *acquis* ЄС, уніфікацію юридичної термінології, новелізацію національного законодавства, здійснення моніторингу правозастосовної діяльності²⁹.

²⁶ Єршова В.С. Окремі правові питання адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу у сфері охорони навколишнього природного середовища. *Правове регулювання економіки*. 2021. № 11-12. С. 413.

²⁷ Мороз О.Б. Проблеми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. *Альманах міжнародного права*. 2020. № 23. С. 21–28. С. 24.

²⁸ Яковюк В.І. Адаптація законодавства України до законодавства Європейського Союзу: проблеми реалізації. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2021. Вип. 24. С. 47.

²⁹ Проневич О. С. Адаптація вітчизняного законодавства до законодавства Європейського Союзу: доктринально-правовий аспект. *Вісник Харківського*

Інституційний механізм адаптації законодавства України до acquis communautaire.

Розбудова інституційного механізму адаптації законодавства України до *acquis communautaire* була зумовлена необхідністю забезпечення виконання положень Угоди про партнерство між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами. Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України «Про запровадження механізму адаптації законодавства України до законодавства ЄС» від 12 червня 1998 року було закладено підвалини національного інституційного механізму адаптації законодавства України до актів права ЄС. Цим рішенням Уряд України уповноважив Міністерство юстиції України здійснювати координацію діяльності міністерств, інших центральних органів виконавчої влади щодо забезпечення адаптації національного законодавства до законодавства ЄС, передбачив необхідність створення при Міністерстві юстиції України Міжвідомчої координаційної ради з адаптації законодавства України до законодавства ЄС «для забезпечення координації та взаємодії міністерств, інших центральних органів виконавчої влади у процесі адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу», а також затвердив перелік міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, відповідальних за організацію роботи з адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу (відповідальність за адаптацію актів права ЄС у межах кожної пріоритетної сфери було покладено на профільні та інші дотичні суб'єкти публічної адміністрації)³⁰.

Інституційний механізм було вдосконалено після заснування Національної ради з питань адаптації законодавства України до законодавства ЄС³¹ т Державної ради з питань європейської та євроатлантичної інтеграції³², а також запровадження інституту Уповноваженого України з питань європейської та євроатлантичної інтеграції³³.

національного університету внутрішніх справ. 2016. № 3. С. 64–65. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnucs_2016_3_11.

³⁰ Про запровадження механізму адаптації законодавства України до законодавства ЄС: постанова Кабінету Міністрів України від 12 червня 1998 року № 852. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/852-98-%D0%BF#Text> (дата звернення: 23.01.2024).

³¹ Про Національну раду з питань адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: указ Президента України від 30 серпня 2000 року № 1033/2000. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1033/2000#Text> (дата звернення: 24.01.2024).

³² Про Державну раду з питань європейської та євроатлантичної інтеграції: указ Президента України від 30 серпня 2002 року № 791. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/791/2002> (дата звернення: 25.01.2024).

³³ Питання Уповноваженого України з питань європейської і євроатлантичної інтеграції: указ Президента України від 26 листопада 2001 року № 1146. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1146/2001> (дата звернення: 25.01.2024).

Відповідно до розділу VIII «Інституційний механізм» Закону України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» суб'єктами адаптації законодавства визнано Верховну Раду України, Кабінет Міністрів України, уповноважений центральний орган виконавчої влади.

Навіть за наявності досить розгалуженої євроадаптаційної інфраструктури до 2014 року не вдалося інтенсифікувати нормотворчу діяльність у зв'язку з відсутністю чіткого стратегічного бачення цілей, пріоритетів і перспектив адаптації, низькою інституційною спроможністю центральних органів виконавчої влади, недофінансуванням, неритмічністю діяльності і недостатнім розмежуванням компетенції зазначених вище спеціалізованих інституцій та фактичною відсутністю у них публічно-владних повноважень, неналежним науковим супроводом адаптаційної діяльності, відсутністю автентичних українських перекладів значної кількості актів права ЄС тощо³⁴.

Підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом об'єктивно зумовило перезавантаження інституційного механізму адаптації законодавства, основними елементами якого є:

1. Верховна Рада України як єдиний орган законодавчої влади в Україні. До предмету відання профільного Комітету Верховної Ради України з питань інтеграції України до Європейського Союзу у тому числі належать: участь України в міжнародних інтеграційних процесах, пов'язаних з діяльністю Європейського Союзу; адаптація українського законодавства до законодавства Європейського Союзу, забезпечення його відповідності зобов'язанням України у рамках Ради Європи; оцінка відповідності законопроектів міжнародно-правовим зобов'язанням України у сфері європейської інтеграції; державна політика у сфері європейської інтеграції тощо³⁵.

2. Кабінет Міністрів України як вищий орган у системі органів виконавчої влади забезпечує реалізацію стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору. Відповідно до частини 1 статті 21 Закону України «Про Кабінет Міністрів України» Кабінет Міністрів України спрямовує і координує роботу міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, які забезпечують проведення державної політики у відповідних сферах суспільного і державного життя³⁶. У контексті

³⁴ Проневич О.С. Інституційні засади адаптації законодавства України до *acquis communautaire*: стан легального закріплення та перспективи вдосконалення. *Право і безпека*. 2016. № 3. С. 34. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2016_3_8.

³⁵ Про перелік, кількісний склад і предмети відання комітетів Верховної Ради України дев'ятого скликання: постанова Верховної Ради України від 29 серпня 2019 року № 19-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/19-IX#Text> (дата звернення: 27.01.2024).

³⁶ Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27 лютого 2014 року № 794-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18#Text> (дата звернення: 27.01.2024).

реалізації визначених повноважень Кабінет Міністрів України здійснює спрямування, координацію та контроль у сфері європейської інтеграції з питань: розроблення та здійснення заходів з виконання Угоди, інших міжнародних договорів України та домовленостей між Україною та Європейським Союзом; співробітництва між Україною та Європейським Союзом, а також державами – членами Європейського Союзу відповідно до їх повноважень за Договором про функціонування Європейського Союзу; адаптації законодавства України до *acquis* ЄС.

3. Віце-прем'єр-міністр з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України, до компетенції якого у тому числі віднесено «координацію процесу адаптації законодавства України до права Європейського Союзу (*acquis* ЄС) та стандартів НАТО»³⁷.

4. Урядовий офіс координації європейської та євроатлантичної інтеграції як самостійний структурний підрозділ Секретаріату Кабінету Міністрів України, підпорядкований Прем'єр-міністру України, Віце-прем'єр-міністру України, до компетенції якого віднесено питання європейської та євроатлантичної інтеграції, та Державному секретарю Кабінету Міністрів України. У контексті координації адаптації законодавства України до *acquis* ЄС Урядовий офіс: проводить експертизу проєктів нормативно-правових актів, інших документів, внесених Кабінетом Міністрів України, на предмет їх відповідності зобов'язанням України у сфері європейської інтеграції, у тому числі *acquis* ЄС; надає методологічну підтримку центральним органам виконавчої влади щодо розроблення, фінансового обґрунтування, оцінки впливу заходів, спрямованих на виконання Угоди, зокрема з адаптації до *acquis* ЄС; організовує роботу з підготовки орієнтовного плану перекладу актів *acquis* ЄС з урахуванням зобов'язань України у сфері європейської інтеграції і *acquis* ЄС та забезпечує його подання до 30 січня поточного року на розгляд урядового комітету, до компетенції якого належать питання європейської, євроатлантичної інтеграції³⁸. Відповідно до абзацу 1 пункту 1-1 § 33 Регламенту Кабінету Міністрів України закріплено імператив щодо надсилання розробником в обов'язковому порядку проєктів актів Кабінету Міністрів разом з пояснювальною запискою, порівняльною таблицею, а також довідкою, Урядовому офісу координації європейської та євроатлантичної інтеграції Секретаріату Кабінету Міністрів для проведення експертизи на відповідність зобов'язанням України у сфері європейської інтеграції, у тому числі міжнародно-правовим, та *acquis* ЄС³⁹.

³⁷ Про визначення питань, що належать до компетенції Першого віце-прем'єр-міністра України та віце-прем'єр-міністрів України: постанова Кабінету Міністрів України від 25 березня 2020 року № 274. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/274-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 28.01.2024).

³⁸ Про Урядовий офіс координації європейської та євроатлантичної інтеграції: постанова Кабінету Міністрів України від 4 жовтня 2017 року № 759. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/759-2017-%D0%BF#Text> (дата звернення: 28.01.2024).

³⁹ Про затвердження Регламенту Кабінету Міністрів України: постанова Кабінету Міністрів України від 18 липня 2007 року № 950. URL:

5. Заступники міністрів з питань європейської інтеграції (відповідна посада була введена в міністерствах у травні 2014 року з метою «впровадження європейських стандартів у пріоритетних напрямках внутрішньої політики держави для забезпечення інтеграції України в європейський політичний, економічний, правовий простір»⁴⁰), які здійснюють координацію відомчих заходів, спрямованих на адаптацію галузевого законодавства до *acquis* ЄС.

3. Правове регулювання адаптації законодавства України до *acquis* communautaire у контексті виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом

Упродовж 2014–2015 років Кабінетом Міністрів України було схвалено ініційовані профільними міністерствами «плани імплементації окремих актів права Європейського Союзу» з метою забезпечення виконання зобов'язань щодо адаптації законодавства України до *acquis* communautaire. Наприклад, розпорядженням Кабінету Міністрів України № 1141-р від 26 листопада 2014 року було схвалено розроблені Міністерством охорони здоров'я України плани імплементації деяких передбачених Угодою про асоціацію актів законодавства Європейського Союзу у сфері охорони здоров'я. Фактично йшлося про забезпечення імплементації тринадцяти актів права ЄС, а саме: Рішення № 2119/98/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 24 вересня 1998 року про створення мережі епідеміологічного нагляду та контролю за поширенням інфекційних захворювань у Співтоваристві; Директиви Ради 98/83/ЄС від 3 листопада 1998 року про якість води, призначеної для споживання людиною, зі змінами та доповненнями, внесеними Регламентом (ЄС) № 1882/2003; Рішення Комісії № 2000/96/ЄС від 22 грудня 1999 року про інфекційні захворювання, які мають прогресивно/поступово охоплюватися мережею Співтовариства відповідно до Рішення 2119/98/ЄС Європейського Парламенту та Ради; Директиви 2001/37/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 5 червня 2001 року про наближення законодавчих, нормативних та адміністративних актів держав-членів щодо виробництва, реклами/представлення/презентації та продажу тютюнових виробів; Рішення Комісії № 2002/253/ЄС від 19 березня 2002 року, яким встановлюється визначення/детермінанти випадків інфекційних захворювань, що підлягають звітуванню до мережі Співтовариства згідно з Рішенням 2119/98/ЄС Європейського Парламенту та Ради; Директиви 2002/98/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 17 січня 2003 року, якою встановлюються стандарти якості та безпеки збирання, тестування, оброблення, зберігання та розповсюдження людської крові та її складових, а також вносить зміни до Директиви 2001/83/ЄС; Директиви Комісії 2004/33/ЄС від 22 березня

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950-2007-%D0%BF#Text> (дата звернення: 29.01.2024).

⁴⁰ Деякі питання забезпечення європейської інтеграції: розпорядження Кабінету Міністрів України від 21 травня 2014 року № 501-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/501-2014-%D1%80#Text> (дата звернення: 29.01.2024).

2004 року про виконання Директиви 2002/98/ЄС Європейського Парламенту та Ради стосовно певних технічних вимог до крові та її складових; Директиви 2004/23/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 31 березня 2004 року про встановлення стандартів якості та безпеки для донорства, заготівлі, перевірки, оброблення, консервації, зберігання та розподілу людських тканин і клітин; Регламенту (ЄС) № 851/2004/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 21 квітня 2004 року про утворення Європейського центру з профілактики та контролю за захворюваннями; Директиви Комісії 2005/61/ЄС від 30 вересня 2005 року, що впроваджує Директиву 2002/98/ЄС Європейського Парламенту та Ради стосовно вимог відстеження та повідомлення про серйозні побічні реакції та події; Директиви Комісії 2005/62/ЄС від 30 вересня 2005 року, що впроваджує Директиву 2002/98/ЄС Європейського Парламенту та Ради стосовно стандартів та специфікації Співтовариства щодо системи якості для пунктів забору крові; Директиви Комісії 2006/86/ЄС від 24 жовтня 2006 року, що впроваджує Директиву 2004/23/ЄС Європейського Парламенту та Ради стосовно вимог відстеження, повідомлення про серйозні побічні реакції та події і певні технічні вимоги до кодування, оброблення, зберігання, накопичення та розповсюдження тканин і клітин людського походження; Директиви Комісії 2006/17/ЄС від 8 лютого 2007 року, яка встановлює правила впровадження Директиви 2004/23/ЄС Європейського Парламенту та Ради щодо певних технічних вимог стосовно донорства, закушівель та тестування тканин і клітин людського походження⁴¹.

Постановою Кабінету Міністрів України від 25 жовтня 2017 року № 1106 було затверджено зведений комплексний План заходів з виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони⁴². Прогрес виконання Угоди про асоціацію постійно відстежується з використанням впровадженої 2017 року інформаційно-аналітичної системи моніторингу виконання Угоди про асоціацію «Пульс Угоди», що сумарно забезпечує виконання майже восьми тисяч заходів, розподілених у межах близько двох тисяч завдань в рамках реалізації зазначеного вище Плану заходів з виконання Угоди про асоціацію. Внаслідок здійсненого Урядовим офісом координації європейської та євроатлантичної інтеграції моніторингу окремим заходам залежно від стану їх виконання присвоюється чотири статуси, а саме: «виконано» (присвоюється всім виконаним заходам), «у зоні ризику»

⁴¹ Про схвалення розроблених Міністерством охорони здоров'я планів імплементації деяких актів законодавства ЄС: розпорядження Кабінету Міністрів України від 26 листопада 2014 року № 1141-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1141-2014-%D1%80#Text> (дата звернення: 31.01.2024).

⁴² Про виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: постановою Кабінету Міністрів України від 25 жовтня 2017 року № 1106. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1106-2017-%D0%BF#n10> (дата звернення: 31.01.2024).

(захід не виконано, строк його виконання спливає у поточному році), «прострочено» (захід не виконано, строк виконання сплив), «не оцінено» (строк виконання не настав). Окремо відображається поточний прогрес (демонструє частку виконаних заходів загалом, у межах окремого року або у межах 24 пріоритетних сфер) та загальний прогрес (демонструє динаміку виконання Угоди про асоціацію та відображає відсоткове відношення виконаних заходів від загальної кількості запланованих заходів)⁴³. Проміжні звіти про стан виконання імплементації актів *acquis communautaire* розміщено на офіційному сайті Уряду України⁴⁴.

4. Скринінг вітчизняного законодавства у контексті підготовки вступу України до Європейського Союзу

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку проведення первинної оцінки стану імплементації актів права Європейського Союзу (*acquis EC*)» від 28 лютого 2023 року № 189 у рамках підготовки до переговорів про членство в Європейському Союзі центральними органами виконавчої влади було вжито окремих заходів з метою селф-скринінгу (самоаудиту) законодавства. Дефініція «первинна оцінка стану імплементації актів права Європейського Союзу (*acquis EC*)» визначена як комплексний порівняльний аналіз законодавства України щодо його відповідності актам права ЄС та практичного впровадження і застосування з метою підготовки до переговорів про вступ України до Європейського Союзу. Відповідно до Порядку проведення первинної оцінки стану імплементації актів права Європейського Союзу головні виконавці переговорного розділу та головні виконавці, визначені відповідальними за сфери, уповноважені: здійснити постатейний аналіз відповідності законодавства України відповідному акту права Європейського Союзу і підготувати таблицю відповідності; у разі виявлення за результатами постатейного аналізу невідповідності законодавства України положенням акта права Європейського Союзу визначити заходи, які необхідно вжити для імплементації актів права Європейського Союзу (розроблення необхідних проектів нормативно-правових актів), кінцеві строки та етапи здійснення кожного заходу та його співвиконавців; результати проведення первинної оцінки та інформацію про стан імплементації кожного акта права Європейського Союзу до законодавства України відобразити в електронній таблиці⁴⁵. Було проаналізовано

⁴³ Система моніторингу виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС: Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/yadialnist/evropejska-integraciya/vikonannya-ugodi-pro-asociaciyu/sistema-monitoringu-vikonannya-ugodi-pro-asociaciyu> (дата звернення: 01.02.2024).

⁴⁴ Звіти про виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС: Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/evropejska-integraciya/vikonannya-ugodi-pro-asociaciyu/zviti-pro-vikonannya-ugodi-pro-asociaciyu> (дата звернення: 01.02.2024).

⁴⁵ Про затвердження Порядку проведення первинної оцінки стану імплементації актів права Європейського Союзу (*acquis EC*): постанова Кабінету Міністрів

понад 27 тис. нормативно-правових актів за 35 тематичними розділами потенційної угоди про членство та підготовлено профільні звіти для наповнення майбутньої Національної програми нормативно-правового наближення законодавства України до актів права ЄС (селф-скринінг здійснювало понад 80 органів державної влади та державних установ; головними виконавцями переговорних розділів за участі інших органів державної влади було визначено Міністерство економіки, Міністерство фінансів, Міністерство аграрної політики та продовольства, Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури, Міністерство юстиції, Міністерство освіти і науки, Міністерство закордонних справ, Міністерство цифрової трансформації, Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів, Міністерство енергетики, Державна служба статистики, Антимонопольний комітет, Національний банк України та Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку; наприклад, Міністерство юстиції України забезпечувало селф-скринінг у сферах юстиції, свободи, безпеки, правосуддя та фундаментальних прав). За результатами селф-скринінгу у вересні 2023 року була офіційно визнана необхідність адаптації близько 5 тис. нормативно-правових до актів *acquis* ЄС (станом на 15 грудня 2023 року встановлено, що 23.456 актів права ЄС імплементації не потребують, повністю імplementовано 1.625 актів права ЄС, у подальшому має бути імplementовано 2.739 актів права ЄС; найбільша кількість актів права ЄС, що імplementовано повністю, міститься у розділах «Митний Союз» (742 акти), «Продовольча безпека, ветеринарна та фітосанітарна політика» (80 актів), «Захист прав споживачів та охорона здоров'я» (67 актів), «Статистика» (245 актів), «Зовнішні відносини» (160 актів); найбільша кількість актів права ЄС, що підлягають подальшій повній та/або частковій імплементації, міститься в розділах «Транспортна політика» (399 актів), «Продовольча безпека, ветеринарна та фітосанітарна політика» (304 акти), «Свобода підприємництва і надання послуг» (263 акти), «Фінансові послуги» (216 актів), «Свобода руху товарів» (289 актів).

Після схвалення 14 грудня 2023 року на саміті лідерів держав-членів Європейського Союзу рішення про відкриття переговорів щодо вступу України до Європейського Союзу Урядом оголошено про перспективу проведення Європейською комісією зовнішнього скринінгу (сканування) вітчизняного законодавства на відповідність *acquis* ЄС. 25 січня 2024 року на установчій зустрічі у Брюсселі було офіційно оголошено про початок скринінгу як «першого фундаментального кроку на початку переговорного процесу про вступ до ЄС».

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження встановлено, що євроінтеграція є легально закріпленим цивілізаційним вибором українського народу. Невід'ємною складовою євроінтеграційного процесу є адаптація вітчизняного законодавства до *acquis communautaire* як динамічний планомірний односторонній процес досягнення еквівалентності норм права задля уніфікації правового регулювання суспільних відносин у пріоритетних сферах. Адаптація законодавства має обмежений утилітарний характер, однак може розглядатися як підготовчий етап гармонізації та/або уніфікації національного законодавства з актами права наднаціонального інтеграційного утворення. Упродовж тривалого часу увага політичного істеблшменту та суб'єктів публічної адміністрації приділялася визначенню концептуальних засад, формуванню нормативно-правової бази та розбудові інституційного механізму імплементації європейських правових стандартів. Євроадаптаційний процес було активізовано у контексті організації виконання зобов'язань, взятих Україною при підписанні Угоди про асоціацію. Перспектива поглиблення євроадаптаційного процесу пов'язана з проведенням Європейською комісією скринінгу українського законодавства на відповідність *acquis* ЄС.

АНОТАЦІЯ

Встановлено, що адаптація вітчизняного законодавства до *acquis* ЄС є безумовним євроінтеграційним стратегічним державно-правовим імперативом. Адаптація законодавства має обмежений утилітарний характер, оскільки першочергово спрямована на забезпечення приблизної еквівалентності норм права. Водночас вона може концептуально розглядатися як підготовчий етап гармонізації та/або уніфікації національного законодавства з актами права Європейського Союзу як наднаціонального інтеграційного утворення. Наразі в Україні визначено концептуальні та організаційно-правові засади адаптації законодавства. Євроадаптаційний процес було суттєво активізовано у контексті організації виконання зобов'язань, взятих Україною при підписанні Угоди про асоціацію. Стрижневим елементом національного євроадаптаційного механізму є Урядовий офіс координації європейської та євроатлантичної інтеграції, наділений статусом самостійного структурного підрозділу Секретаріату Кабінету Міністрів України. Наскрізний характер адаптації галузевого законодавства покликаний практично забезпечувати заступники міністрів з питань європейської інтеграції. Наслідком консолідованих зусиль стала імплементація/транспонування окремих положень і принципів, закріплених в актах права Європейського Союзу. Незавершеність процесу адаптації законодавства об'єктивно зумовлена відсутністю достатньої кількості висококваліфікованих фахівців, неузгодженістю правової термінології, неможливістю забезпечити автентичний переклад величезного масиву актів права ЄС. Перспектива поглиблення євроадаптаційного процесу пов'язана з проведенням Європейською комісією скринінгу українського законодавства на відповідність *acquis* ЄС.

Література

1. Яковюк В.І. Адаптація законодавства України до законодавства Європейського Союзу: проблеми реалізації. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2021. Вип. 24. С. 37–49.
2. Федунь М. Адаптація законодавства України стандартів Європейського Союзу у сфері поведження з відходами. *Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини*. 2014. Вип. 36. Ч. 2. С. 191–199.
3. Черномаз О.Б. Проблеми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: *Юридичні науки*. 2016. № 845. С. 188–192. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpurn_2016_845_31.
4. Рудой К.М. Адаптація законодавства України. *Вісник Національного університету внутрішніх справ*. 2004. Вип. 25. С. 247–252.
5. Коломоєць Т.О. Адаптація інформаційного законодавства України до вимог ЄС як складова сучасного вітчизняного правотворчого процесу: монографія. Т.О. Коломоєць, С.В. Гришак. Д.: НГУ, 2013. 164 с.
6. Корунчак Л.А. Євроінтеграція: питання адаптації законодавства України до правової системи Європейського Союзу. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. № 4. Ч. 2. С. 14–19.
7. Француз А.Й., Лазебна К.Ю. Механізми адаптації законодавства України до правової системи Європейського Союзу. *Правничий вісник Університету «КРОК»*. 2020. № 38. С. 66–76.
8. Пасічник Н.М. Проблеми адаптації законодавства України до права Європейського Союзу в галузі цивільної авіації. URL: http://www.law.nau.edu.ua/images/Наука/Наукovid_jurnal/2006/statji_n_1_2006/Pasichnik_19.pdf.
9. Жданова І.С. Адаптація законодавства України про державну службу до вимог Європейського Союзу: стан, проблеми, перспективи. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2011. № 4. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=274>.
10. Про Основні напрями зовнішньої політики України: постанова Верховної Ради України № 3360-ХІ від 2 липня 1993 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3360-12#Text>.
11. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами від 14 червня 1994 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_012#Text.
12. Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу: указ Президента України від 11 червня 1998 року № 615/19. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/615/98#Text>.
13. Про Концепцію адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: постанова Кабінету Міністрів України від 16 серпня 1999 року № 1496. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1496-99-%D0%BF#Text>.
14. Про Національну раду з питань адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: указ Президента України від 30 серпня 2000 року № 1033/2000. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1033/2000#Text>.

15. Про деякі питання впорядкування діяльності консультативно-дорадчих органів при Президентові України: указ Президента України від 3 травня 2006 року № 340/2006. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/340/2006#Text>.

16. Програми інтеграції України до ЄС: указ Президента України від 14 вересня 2000 року № 1072/2000. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001100-00#Text>.

17. Проневич О.С. Адаптація вітчизняного законодавства до законодавства ЄС як складова євроінтеграційного курсу України. *Дриновський збірник*. 2019. № 9. 368–375.

18. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Закон України від 18 березні 2004 року № 1629-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15#Text>.

19. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (вчинена 21 березня та 27 червня 2014 року в м. Брюсселі). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text.

20. Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та Організації Північноатлантичного договору: Закон України від 7 лютого 2019 року) № 2680-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2680-19#n6>.

21. Конституція України від 28 червня 1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

22. Україна отримала статус кандидата на членство в ЄС. Служба Віце-прем'єр-міністра України. 23 червня 2022 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/ukrayina-otrimala-status-kandidata-na-chlenstvo-v-yes>.

23. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням Київської міської ради професійних спілок щодо офіційного тлумачення частини третьої статті 21 Кодексу законів про працю України (справа про тлумачення терміну «законодавство») від 9 липня 1998 року № 12-рп/98. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v012p710-98#Text>.

24. Сюр Н.В. Правова інтеграція України до Європейського Союзу: теоретико-правове дослідження : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Н.В. Сюр. К., 2006. 183 с.

25. Єршова В.С. Окремі правові питання адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу у сфері охорони навколишнього природного середовища. *Правове регулювання економіки*. 2021. № 11-12. С. 412–423.

26. Мороз О.Б. Проблеми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. *Альманах міжнародного права*. 2020. № 23. С. 21–28.

27. Проневич О.С. Адаптація вітчизняного законодавства до законодавства Європейського Союзу: доктринально-правовий аспект. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2016. № 3. С. 59–69. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnuvs_2016_3_11.

28. Про запровадження механізму адаптації законодавства України до законодавства ЄС: постанова Кабінету Міністрів України від 12 червня 1998 року № 852. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/852-98-%D0%BF#Text>.

29. Про Державну раду з питань європейської та євроатлантичної інтеграції: указ Президента України від 30 серпня 2002 року № 791. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/791/2002>.

30. Питання Уповноваженого України з питань європейської і євроатлантичної інтеграції: указ Президента України від 26 листопада 2001 року № 1146. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1146/2001>.

31. Проневич О.С. Інституційні засади адаптації законодавства України до *acquis communautaire*: стан легального закріплення та перспективи вдосконалення. *Право і безпека*. 2016. № 3. С. 32–39. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2016_3_8.

32. Про перелік, кількісний склад і предмети відання комітетів Верховної Ради України дев'ятого скликання: постанова Верховної Ради України від 29 серпня 2019 року № 19-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/19-IX#Text>.

33. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27 лютого 2014 року № 794-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18#Text>.

34. Про визначення питань, що належать до компетенції Першого віцепрем'єр-міністра України та віцепрем'єр-міністрів України: постанова Кабінету Міністрів України від 25 березня 2020 року № 274. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/274-2020-%D0%BF#Text>.

35. Про Урядовий офіс координації європейської та євроатлантичної інтеграції: постанова Кабінету Міністрів України від 4 жовтня 2017 року № 759. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/759-2017-%D0%BF#Text>.

36. Про затвердження Регламенту Кабінету Міністрів України: постанова Кабінету Міністрів України від 18 липня 2007 року № 950. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950-2007-%D0%BF#Text>.

37. Деякі питання забезпечення європейської інтеграції: розпорядження Кабінету Міністрів України від 21 травня 2014 року № 501-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/501-2014-%D1%80#Text>.

38. Про схвалення розроблених Міністерством охорони здоров'я планів імплементації деяких актів законодавства ЄС: розпорядження Кабінету Міністрів України від 26 листопада 2014 року № 1141-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1141-2014-%D1%80#Text>.

39. Про виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: постанова Кабінету Міністрів України від 25 жовтня 2017 року № 1106. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1106-2017-%D0%BF#n10>.

40. Система моніторингу виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС: Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/yevropejska-integraciya/vikonannya-ugodi-pro-asociaciyu/sistema-monitoringu-vikonannya-ugodi-pro-asociaciyu>.

41. Звіти про виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС: Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/yevropejska-integraciya/vikonannya-ugodi-pro-asociaciyu/zviti-pro-vikonannya-ugodi-pro-asociaciyu>.

42. Про затвердження Порядку проведення первинної оцінки стану імплементації актів права Європейського Союзу (acquis ЄС): постанова Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2023 року № 189. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/189-2023-%D0%BF#Text>.

Information about the authors:

Pronevych Oleksii Stanislavovych,

Doctor of Legal Sciences, Professor,

Professor of the Department of Service and Medical Law

of the Educational and Scientific Institute of Law

Taras Shevchenko National University of Kyiv

60, Volodymyrska str., Kyiv, 01033, Ukraine